

cija značenja mjesta i identiteta zajednica, kao i na pitanja mobilnosti i migracija, te zahvaćanje uloge miješanja transnacionalnih životnih stilova i lokalnih identifikacija.

Woodman i Wyn su knjigom *Youth and generation. Rethinking change and inequality in the lives of young people* napisali temeljit pregled teorijskih dostignuća na polju sociologije mladih te ih povezali s nekim od najvažnijih tokova suvremenih socioloških teorija i svojim vlastitim empirijskim istraživanjima. Stavljajući naglasak na pažljivo istraživanje i kontinuiteta i promjena u društvu, autori nude zanimljive kombinacije teorijskih okvira i predlažu uporabu konceptata generacije, nove odraslosti i biografskih pristupa u sociologiji mladih. Bez obzira na to slagali se ili ne s njihovim prijedlozima za uporabu upravo tih konceptualnih oruđa, knjiga *Youth and generation* svojom temeljitošću nudi vrijedno štivo svima koji se bave istraživanjima mladih i pitanjem odrastanja u suvremenom društvu.

Augustin Derado

doi:10.5559/di.25.2.08

**Daniel Franklin i John
Andrews (Prir.)
MEGAPROMJENA
Kako će izgledati
svijet 2050.**

Naklada Ljevak, Zagreb, 2015., 389 str.

Nakon uvoda pod naslovom *Upoznajte megapromjenu*, u kojem se čitatelje upozna s definicijom pojma megapromjena, knjiga je podijeljena u četiri dijela: *Ljudi i*

odnosi, Nebo i zemlja, Gospodarstvo i biznis te Znanje i napredak, odnosno 20 poglavlja koja obrađuju velike promjene kroz brojne teme: od demografije, kulture, politike i gospodarstva do biologije, genetike i istraživanja svemira. Svi su autori poznati i nagrađivani novinari ili suradnici *The Economist*, koji su svojim dugogodišnjim radom i praćenjem tema o kojima pišu pokazali razvidnu razinu znanja – od poznavanja pojmova i znanstvenih teorija do analize empirijskih pokazatelja i na njima utemeljenih zaključaka i predviđanja. Na početku uvoda Franklin ističe dva cilja knjige: prvi je kroz širu sliku identificirati i istražiti velike trendove koji preobražavaju svijet, od njegova zdravlja do bogatstva, a drugi je pogled u budućnost uz pitanje kako te preobrazbe mogu svijet oblikovati do 2050. godine. Da bi bolje objasnio i naglasio u čemu se očituje ta promjena te zašto naziv *megapromjena*, iznosi podatak kako je trebalo proći 250 000 godina do 1800., kada je svjetska populacija dosegla broj od jedne milijarde, a u 1999. taj je skok bio na 6 milijardi. No u samo 12 godina do 2011. taj je broj narastao na 7 milijardi! I to je ta megapromjena – promjena velikih razmjera – koja se odvija izvanrednom brzinom. Polazeći već samo od tih pokazatelja, autori promišljaju viziju 2050. i moguće scenarije na navedenim područjima, pri čemu, napominje Franklin, imaju manje-više isti pristup: kako biste gledali u budućnost, morate najprije pogledati u prošlost.

Autor prvoga poglavlja *Sudbina? Ne baš* jest John Parker, urednik rubrike s temama vezanim uz globalizaciju. On razmatra posljedice demografske eksplozije, jer prema projekcijama UN-a do 2050. na svijetu će živjeti više od 9 milijardi ljudi s trendom daljnjeg rasta. Ta će populacija biti znatno starija (16% iznad 65 godina) i urbanija, no ključno je pitanje zapravo opet ono Malthusovo: hoće li svijet moći prehraniti toliki broj, hoće li to uništiti okoliš i dovesti do još razornijih klimatskih promjena te hoće li tako nagurane milijarde češće ratovati za sve oskudnije

resurse, kao što je voda. Autor smatra da postoji rješenje bez drakonske kontrole populacije: učinkovitije iskorištavanje vode i drugih resursa, bolji odabir usjeva genetičkim markiranjem i redukcija otpada. U drugom poglavlju, *Zdravlje naroda*, autorica Charlotte Howard, dopisnica za zdravstvo, ističe kako su zarazne bolesti dio ljudskoga stanja, a u sljedećim desetljećima predviđa zapanjujući napredak u zdravstvenoj skrbi uz pojavu mnogih novih izazova, osobito revoluciju u genomici i zdravstvenoj skrbi, koje će promijeniti dinamiku bolesti. Najvažnije promjene dogodit će se u medicinskoj tehnologiji, npr. u upotrebi prijenosnih jeftinih naprava, koje će moći obaviti krvne pretrage, regulirati doze lijekova, davati inzulin, a bit će povezane na daljinu s liječnicima. Iako bolesti neće nestati, čovječanstvo će imati više načina za borbu protiv njih nego ikad ranije. Barbara Beck, urednica specijalnih izvješća, u trećem poglavlju pod nazivom *Ženski svijet* postavlja pitanje hoće li se vrijednost i položaj žene naposljetku izjednačiti s muškima. Zbog širenja obrazovanja i novih mogućnosti za žene i ubrzanoga razvoja svijeta koji nastaje, autorica predviđa disruptivne društvene promjene. Ima 6 potpoglavlja: *Aux armes, citoyennes*, *Dobro obrazovanje za bolju budućnost*, *Ravnopravne po zakonu, ali ne i po novcu*, *Savršena i nesavršena budućnost*, *Čimbenici koji utječu na živote žena*, *Novo i na pomolu*. Autorica najprije prikazuje podatke o godinama izglasavanja političkih prava, tj. punoga prava glasa žena u zapadnim zemljama, od kojih je prva bila Finska 1906., pa Norveška 1913. te Danska 1915., dok su na začelju Švicarska 1971. i Portugal 1976. Tek u Prvom svjetskom ratu žene počinju preuzimati i muška zanimanja i raste njihov udio u radnoj snazi,

barem u Europi, a nije tako bilo npr. u SAD-u. Još je sporije tekao rast udjela žena u visokom obrazovanju, primjerice Oxford je tek 1920-ih ženama omogućio stjecanje sveučilišne titule, a najsporije ravnopravnost u plaćama, tako da je tek 1963. u SAD-u donesen Zakon o jednakoj plaći, no udio žena na vrhu korporativnoga svijeta još je uvijek prilično nizak: 2010. u SAD-u je bilo 15% žena članica odbora, a u EU-u 10%. Martin Giles, dopisnik za američku tehnologiju, autor je četvrtoga poglavlja pod naslovom *Pravi prijatelji – uvijek povezani i uvijek online: dobrodošli u društveni superoblak!*, u kojem su glavna tema društvene mreže. Potpoglavlja su: *Geneza i evolucija*, *Društveni grafiti*, *Suradnja i njezine posljedice*, *Društveni radnici i igrači*, *Prema socijaliziranom društvu, Dominantan igrač*. Između ostalog, autor smatra da će zbog napretka u računalnom prevođenju učenje jezika postati rijetka vještina, poput danas kaligrafije, a inteligencija pojedinaca rutinski će se dopunjavati s kolektivnom inteligencijom. Osobito će narasti računalstvo u oblaku gdje se pohranjuju velike količine informacija na serverima kojima se može pristupiti odasvud i pomoću raznovrsnih naprava, što omogućuje društvene medije u pokretu. Peto poglavlje *Kulturne revolucije* Roberta Lanea Greenea, dopisnika za rubriku profesionalnih usluga koji 40-ak godina piše o kulturi, polazi od teze da će globalizacija i tehnologija imati kulturne posljedice, ali ukusi će i dalje biti tvrdoglavo lokalni. Potpoglavlja su: *Zmajev udio*, *Neki to vole lokalno*, *Ti revolucionarni brojevi*, *Čuvari protiv medijskog ludila*, *Klimavi babilonski toranj*, *Govorite li računalni*. Autor ističe da tehnologija omogućuje ljudima digitalnu dostupnost kulture, ali, primjerice u glazbi, usmjerava na najveće hitove, a ne na niže, jer će još uvijek nakladnici, trgovci umjetninama i filmski producenti imati važnije uloge u onome što se kupuje, čita, o čemu se razmišlja i što se sluša i gleda.

Drugi dio knjige: *Nebo i zemlja – Budućnost vjere, planeta i vlasti* ima također pet poglavlja. Prvo poglavlje toga drugog dijela, odnosno šesto poglavlje knjige,

pod naslovom *Vjerovali ili ne* napisao je Anthony Gottlieb, nekadašnji izvršni urednik, a danas pisac koji propituje promjene na religijskoj karti svijeta kroz četiri potpoglavlja: *Marx i Mao: nasljeđe, Pobožni i plodni siromašni, Američka iznimka i Aspekti siromaštva*. Njegova je temeljna teza da će 2050. biti u svijetu više vjernika, ali će s vremenom ipak svjetovni baštiniti Zemlju te kako će u zemljama u razvoju s vremenom religija oslabjeti zato što će postajati sve bogatije i život u njima sve sigurniji. Sekularni nazor rast će ako bogatstvo neke zemlje generira veću ekonomsku sigurnost, i to je razlog zašto je u SAD-u religija prisutnija u odnosu na druge bogate zapadne zemlje. Sedmo poglavlje *Osjećaj vrućine* autora Olivera Mortona, urednika informativne rubrike, donosi nam razmatranje o rizicima promjenjive klime koji su neizbježni, a upravljanje njima bit će tehnološki, etički i politički izazov. Poglavlje sadrži čak osam potpoglavlja: *Retorički imperativ, Imperativ fosilnih goriva, Čista matematika, Arktik: novi ocean, Domorodački čimbenik, Hrana za misli, Upravljanje rizicima i Radikalne zamisli u zraku*. Između ostalog, autor istražuje duboke promjene koje mogu slijediti iz alternativnoga i manje rizičnoga promišljanja klimatskih promjena. Matthew Symonds, urednik rubrike posvećene obrani i sigurnosti, autor je osmog poglavlja: *Budućnost rata – slabi postaju jaki*, u kojem predviđa da će vojna premoć Zapada opasti te da će se uz stare prijetnje pojaviti i nove. Šest je potpoglavlja: *Kroz zamućeno staklo, Vjerski ratovi, Neravnoteža, Rat robota, Kina kao izazov i Nova nuklearna prijetnja*. Deveto je poglavlje napisao Edward Lucas, urednik međunarodne rubrike, i naslovio ga *Umorni marš slobode*, u kojem polazi od teze

kako će svjetskoj politici trebati snažan osjećaj za javnu dobrobit, jer sama "demokracija" nije dovoljna, iako on predviđa kako će, začudo, u sljedeća četiri desetljeća demokracija napredovati u autoritarnim zemljama, dok će se u slobodnima ograničavati. Ima šest potpoglavlja: *Pazi što želiš, Poslije Marxa, Blogovi i lobiji, Bolji model, Tako treba!, Uplašeni-ili poslušni*. Naslov desetoga poglavlja glasi: *Kroćenje Levijatana: stanje države* autora Paula Wallacea, urednika rubrike europskoga gospodarstva, koji između ostalog ističe kako si država ne može priuštiti ispunjenje obećanja o mirovinama i zdravstvenoj skrbi koje je dala svojim građanima i da će negdje morati popustiti. Ima sljedećih pet potpoglavlja: *Sok starih, Argument protiv fiskalnog fatalizma, Povijesna lekcija nade, Doktore, imate li što novca?, Pametnija i u boljoj formi*.

Treći je dio knjige *Gospodarstvo i biznis – Obrasci rasta, inovacija i tržišta*, također sadrži pet poglavlja. Autor jedanaestoga poglavlja *Doba nastajućih tržišta* jest Simon Cox, urednik rubrike azijskoga gospodarstva sa sjedištem u Hong Kongu, koji tvrdi kako do 2050. više neće biti velikih gospodarstava, a buduća gospodarstva više neće biti velika. Poglavlje je podijeljeno u četiri potpoglavlja: *Radnici svijeta, Uspon juana, Svijet usluga, Nastala tržišta*. Laza Kečić, voditelj regionalnoga tima koji analizira zbivanja u srednjoj i istočnoj Europi, autor je dvanaestoga poglavlja: *Globalizacija, rast i azijsko tržište*, koje ima šest potpoglavlja: *Vožnja toboganom, Globalne granice, Globalizacija i rast do 2050., Tri scenarija i osnova, Azijsko stoljeće, Povratak u budućnost*. Njegova je glavna teza kako protivljenje globalizaciji neće dovesti do njezina uspravljanja te da će sve dublja integracija pomoći Aziji da se ponovno uspostavi kao dominantna sila u svjetskom gospodarstvu. Trinaesto je poglavlje o jazu bogatih i siromašnih, pod naslovom *Veliko izravnanje*, čiji autor Zanny Minton Beddoes, urednik gospodarske rubrike, drži da će se do 2050. taj jaz uvelike smanjiti te da će biti manje važno gdje živite nego koliko ste obrazovani. Iako je nejednakost neiz-

bježna, autor vjeruje da bi se u sljedećim desetljećima stvari mogle promijeniti. Tri su potpoglavlja: *Mjerenje jaza, Ravnopravnija budućnost, Novo progresivno doba?* Četrnaesto poglavlje zanimljiva naslova *Schumpeter d. d.* ima četiri potpoglavlja: *Burna vremena, Plimni val promjene, Nastajući modeli i Jedrenje kroz oluju*. Autor je Adrian Wooldridge, urednik rubrike menadžmenta, koji polazeći od slavne Schumpeterove teze o kapitalizmu kao vječnoj oluji kreativne destrukcije tvrdi kako tijekom nadolazećih desetljeća tvrtke mogu očekivati još žestće oluje kreativne destrukcije, koje će uglavnom donijeti dobro. Posebno je poglavlje o temi tržišta i gospodarstva, a to je petnaesto poglavlje pod naslovom *Moment tržišta*, kojemu je autor Philip Cogan, kolumnist Buttonwooda i urednik rubrike kapitalnih tržišta. Sadrži četiri potpoglavlja: *Neizbježni kreditni ciklus, Promjena trendova, Moment, Ciklusiranje u budućnosti*. Coganova je glavna teza kako se i tržišta i gospodarstva kreću u ciklusima, kao što će to do 2050. otkriti investitori, no ponekad i na vlastitu štetu.

Zadnji, četvrti, dio knjige: *Znanje i napredak* ima također pet poglavlja. Autor šesnaestoga poglavlja *Što će biti (i kamo ide) znanost* jest Geoffrey Carr, urednik znanosti i tehnologije, koji predviđa kako će u potrazi za znanjem čovječanstvo otkriti nove teritorije, a njih će više istraživati i osvajati liberalni i nemirni Zapad nego hijerarhijski Istok. Tekst je podijeljen u pet potpoglavlja: *Razotkrivanje života, Spoznaj samog sebe, Nagon prema van, Galileova djeca, Neka vojeta stotinu radova*. Tema sedamnaestoga poglavlja jesu istraživanja svemira pod naslovom *Ad astra*, autora Tima Crossa, dopisnika *The Economist* za znanost, koji tvrdi kako čovjekovo istraživanje svemira neće baš biti zvjezdano. Ima četiri potpoglavlja: *Ponovna svemirska u-*

trka, Ex astris, pecunia?, U potrazi za izvanzemaljskim životom, Ex astris, scientia. Osamnaesto je poglavlje pod naslovom *Mreža znanja o tehnološkim inovacijama* autora Kennetha Cukiera, urednika podataka. Ima šet potpoglavlja: *Staro i moderno, Mooreov zakon, Sve pametniji, Evolucija i revolucija, Eksplozivna budućnost, Novi poređak*. Njegova je polazna teza kako je internet već transformirao društvo u izvanredno kratkom vremenu, a pred nama je još brža promjena jer količina podataka koju svijet proizvodi i procesira eksponencijalno raste. *Udaljenost je mrtva. Živjela lokacija* naslov je devetnaestoga poglavlja autora Ludwiga Siegela, urednika online-poslovne rubrike. Ima pet potpoglavlja: *Jeftina priča, Osobna brzina i neprestano kretanje, Mobilno čudo, Lokacija, lokacija, lokacija, Stvarno?* Siegel polazi od činjenice kako je tehnologija dokinula udaljenost, no budući da su ljudi sve povezani, bit će važnije nego ikad prije gdje se nalaze. Autor zadnjega, dvadesetoga, poglavlja *Predviđanja i napredak: više za manje* jest Matt Ridley, bivši urednik rubrike znanosti i tehnologije. Autorova polazna pretpostavka jest kako će čovjekova domišljatost i inventivnost pokazati da i proroci griješe, a pesimisti još i više. Tekst je podijeljen u pet potpoglavlja: *Što se neće dogoditi, Nevidljivost dobrih vijesti, Jeftinija budućnost, Jeftinija država?, Održivija budućnost*. Iako ništa nije sigurnije od stalnog uništenja okoliša, autor gleda unaprijed i vjeruje da dolazi vrijeme posvemašnje ekološke restauracije.

Ova knjiga, iako nije klasično znanstveno djelo, ima diskurs znanstvenog, uz očitu visoku razinu obrazovanosti za tematiku kao i iskustva autora. Stoga zasigurno može poslužiti akademskoj zajednici kao važan prilog u razmatranju ovih tema, u znanstveno-istraživačkom radu i u nastavi na sveučilištima. S druge strane, upravo zbog svojega novinarskog pristupa, tekstovi su prikazani jasno i jednostavno, čime su i osvojili znatno širu čitačku publiku diljem svijeta, pridonijevši pritom popularizaciji znanstvenih istraživanja i spoznaja.

Krešimir Peračković